

ORGAN NAKLİ VE ETİK

Yrd.Doç.Dr. Zülfü ARIKANOĞLU



ORGAN NAKLİ NEDİR?

Vücutta görevini yerine getiremeyen bir organın yerine, canlı vericiden veya kadavradan alınan yeni ve sağlam bir organın cerrahi yöntemlerle nakledilmesi işlemidir.



◆ Canlı donör

◆ Kadavra donör



- **Sadece Sevdiklerinizin Değil Tanımadığınız Kişilerin de Hayatını Kurtarabilirsiniz**



ORGAN BAĞIŞI NEDİR

Bir kişinin hayatta iken serbest iradesi ile tıbben yaşamı sona erdikten sonra doku ve organlarının başka hastaların tedavisi iÇin kullanılmasına izin vermesi ve bunu belgelendirmesidir.

(2238 sayılı Organ Ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun)

- Bir kimse sağlığında organlarının tamamını veya organ ve dokularını bağışladığını resmi ve yazılı olarak belirtmemiş ve bu konudaki isteğini iki tanık huzurunda ağıklamamış ise sırasıyla ölüm anında yanında bulunan eşi, reşit çocukları, anne-baba veya kardeşlerinden birisinin, bunlar yoksa yanında bulunan herhangi bir yakınının izniyle ölüden organ ve doku alınabilir. (2238 sayılı Organ Ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkındaki Kanun)

KİMLER ORGAN BAĞIŞINDA BULUNABİLİR?

- 18 yaşını dolduran ve mümeyyiz (karar vermesine yetisine sahip) olan herkes tıbben yaşamı sona erdikten sonra organlarının tamamını ya da bir kısmını bağışlayabilir.

- Yanlış inanişlar organ bağışına engel oluyor

- Cennetin sizin organlarınıza ihtiyacı yoktur. Ama bağış bekleyen onbinlerce hasta sizin organlarınıza ihtiyaç duymaktadır.

Prof. Dr. Münci Kalayoğlu

ORGAN BAĞIŞININ DİNEN BİR SAKINCASI VAR MIDİR?

Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu, organ Bağışını İnsanın İnsana Yapabileceği En Büyük Yardım Olarak Tanımlamıştır.

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DİN İŞLERİ YÜKSEK KURULU ;

03.03.1980 Tarih 396/13 Sayılı Kararı İle
Organ Naklinin Caiz Olduğunu BildirmiŐtir.

Bu kararda

- Zaruret halinin bulunması, yani hastanın hayatını veya hayati bir organını kurtarmak için bundan başka çarenin olmadığı mesleki ehliyet edilmesi,
- Hastalığın bu yolla tedavi edileceğine ilişkin doktor kararının olması,
- Doku ve organı alınacak kişinin bu işlemin yapılmış olduğu sırada ölmüş olması,
- Organ veya dokusu alınacak kişinin sağlığında buna izin vermiş olması veya hayatta iken aksine bir beyanı olmamak şartıyla yakınlarının rızasının sağlanması,
- Alınacak organ veya doku karşılığında hiçbir şekilde ücret alınmaması,
- Tedavisi yapılacak hastanın da kendisine yapılacak olan bu nakle razı olması gerektiği belirtilmektedir.
- Yine aynı kararda “organınızı vereceğiniz kişi yaptığı iyilik ve fenalıklardan kendisi sorumludur” denilmektedir.

MAİDE SURESİ, AYET 32

**“Kim Bir Kimseye Hayat Verirse, Sanki Bütün
İnsanlara Hayat vermişçesine sevap
kazanacaktır”**

2238 sayılı kanun

- 18 yaşını doldurmuş olmalı
- İki tanık ve hekim huzurunda onam
- Vericinin hayatını tehlikeye sokmamalı
- Alınması/satılması yasak
- Reklamı yasak
- Akli dengesi bozuk olandan yasak
- Vericinin eşinin haberinin olması
- Alıcı ve vericinin isimleri saklı olmalı

2238 sayılı kanun ve Etik İkilemler

- Aksine bir durum yoksa kornealar izinsiz alınabilir
- Kaza veya doğal afetlerde rıza aranmadan organlar alınabilir
- Sahipsiz cesetler 6 ay bekletilir sonra eğitim kurumlarında kullanılabilir

Bu yasaya göre,

- (beyin ölümü) hali; bilimin ülkedeki ulaştığı düzeydeki tüm imkanları, kuralları uygulamak suretiyle bir kardiyolog, bir nörolog, bir nöroşirürji uzmanı ve bir de anestezi ve reanimasyon uzmanından oluşan 4 kişilik hekimler kurulunca oy birliği ile saptanır (Madde, 11).

ORGAN BAĞIŞI

ÇIKARILAN BU KANUNDA

“18 Yaşından Büyük ve Akli Dengesi Yerinde Olan
Herkes

Organlarının Tamamını veya Bir Bölümünü
Bağışlayabilir.”

Denmektedir.

ORGAN BAĞIŞI YAPTIYSANIZ

- Ailenizi Ve Yakınlarınızı Bilgilendiriniz.
- Hiç Bir Zaman Bağış Kartı Tek Başına Yeterli Değildir.
- Ailenin Onayı ve Rızası Gerekir.

- Hastalar organ beklerken hayatlarını kaybediyorlar

Türk insanı neden organ bağışını reddediyor?

- ❖ Beyin ölümü kavramını tam olarak anlayamama
- ❖ Donör görünüşünün ve vücut bütünlüğünün bozulacağı endişesi ,
- ❖ Dini , kültürel ve sosyal nedenler

- ❖ Hastalarına organlarını almak için iyi bakılmadığını düşüncesi,
- ❖ Organların kimlere takılacağı konusunda şüphe,
- ❖ Hastane ve/ veya hastane personeline tepki,
- ❖ Cenazeyi almakta gecikme ya da cenazeyi alamama korkusu

- Son şans -----Canlıdan organ nakli

Evde Veya Yolda Vefat Eden Bir Kimse

Bağış Kartı Ve Ailesinin Rızası Olsa Bile

Organları Alınamaz.

YALNIZCA;

**Hastane Yoğun Bakım Ortamında,
Tıbben Ölümlü Gerçekleşen İnsanlardan
Organ Nakli Yapılabilir.**

Hastane Yoğun Bakım Ortamında

Doktorlardan Oluşan

Bir Ekip Tarafından Tıbbi Ölüm Kararı Verilmeden

Organ Nakli

Düşüncesi Asla

Gündeme Gelemez.

- Avrupa Ülkelerinde organ vericilerinin %80'i kadavra, %20'si canlı kaynaklı
- Türkiye'de tam tersine organ vericilerinin %75'i canlı, %25'si kadavra kaynaklıdır.

BEYİN ÖLÜMÜ NEDİR?

- Beyin ölümünde tüm beyin ve beyin sapı fonksiyonları, tam ve geri dönüşümsüz kaybolur. Hayat geri dönüşümsüz sona erer. Beyin ölümü gerçekleşen kişilerin solunum ve kalp atımları yapay olarak kısa bir süre daha sürdürülebilir, fakat beyin fonksiyonları yapay olarak sürdürülemez. Beyin ölümü kararına 4 uzman hekimden oluşan ekip ayrıntılı testler sonucunda karar verir.

Beyin ölümü tanısı almış kişilerin
hayata dönmesi mümkün değildir.



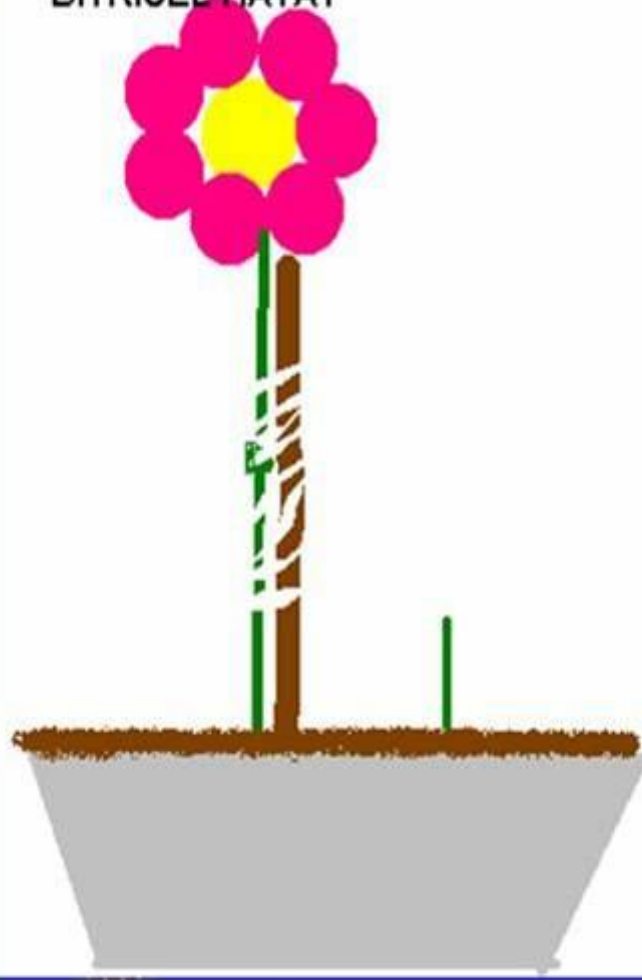
BEYİN ÖLÜMÜ İLE BİTKİSEL HAYAT ARASINDAKİ FARK NEDİR?

- Beyin ölümünde, beyin ile beyin sapı fonksiyonları tam ve geri dönüşümsüz olarak kaybedilir. Beyin ölümü teşhisi konulan hiç kimse hayata tekrar geri dönmez.
- Bitkisel hayatta ise sadece beynin düşünce, konuşma ve istemli kasların hareketinden sorumlu olan üst merkezi işlevini yitirir. Beynin diğer alt ve orta merkezleri çalıştığı için kişi tıbbi olarak hayattadır.

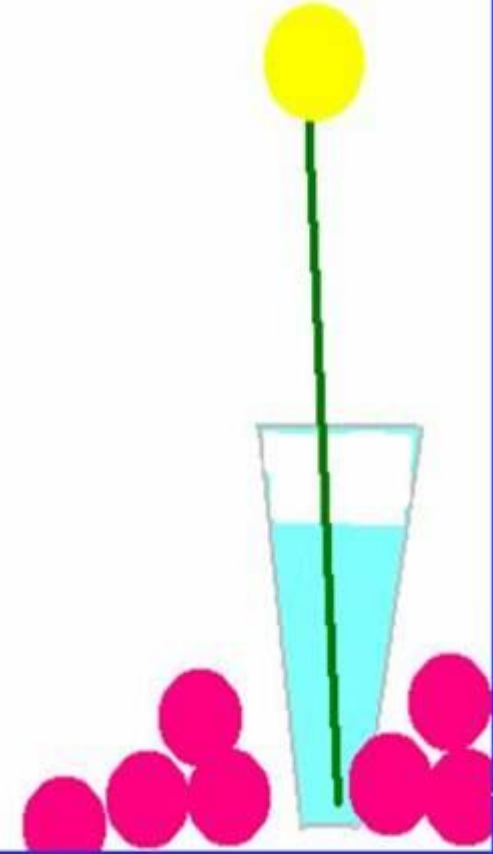
Bitkisel hayattaki insanların organları asla organ naklinde kullanılmaz.



BİTKİSEL HAYAT



BEYİN ÖLÜMÜ



Beyin ölümü tespiti yapabilecek yoğun bakım servisine sahip her hastanede, Beyin ölümleri, organ bağışında bulunulsun yada bulunulmasın Sağlık Bakanlığına bildirilerek takibi yapılır.



ORGANLARIN BELİRLİ KİŞİLERE ÖZELLİKLE VERİLME DURUMU VAR MI?

- Bağışlanan Organlar, Bu Konu İle İlgilenen Ulusal Koordinasyon Sistemi Tarafından Tıbben Acilliği Ve Doku Uyumuna Göre En Uygun Alıcıya Nakil Edilir.
- Bu Belirlemede Zengin, Fakir, Irk, Cinsiyet vb. Ayrımlar Kesinlikle Yapılmaz.

ORGANLARI ALINAN KİŞİNİN CENAZESİ NASIL TESLİM EDİLİR?

- Son Derece Özenli Bir Şekilde,
- Vücut Bütünlüğü Bozulmadan ,
- Aileye Teslim Edilir,

NEREYE NASIL ORGAN BAĞIŞI YAPABİLİRİM?

- İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜNE,
- ORGAN NAKLİ YAPAN MERKEZLERE,
- HASTANELERE,

Bizim Hastanemizde;

Organ Nakli Birimine

Müracaat edebilirsiniz.

ORGAN NAKLİNDE;

**TIBBIN TÜM DALLARI ve TOPLUMUN HER ALANI
BİRLİKTE ÇALIŞIR.**

- Türkiye'de ilk kez **22 Kasım 1968** de Ankara Yüksek İhtisas Hastanesinde Dr. Kemal **BEYAZIT** tarafından **kalp nakli** yapılmış.
- İlk canlıdan böbrek nakli de aynı yıl Dr. Necdet **KOÇAK** tarafından yapılmıştır.

- İlk başarılı organ nakli ise **3 Kasım 1975** yılında Dr. Mehmet **HABERAL** ve ekibince Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nde bir anneden oğluna yapılan canlıdan canlıya **böbrek nakli** olmuştur.
- Bunu 1978 yılında aynı ekibin ilk kadavradan yaptığı böbrek nakli izlemiştir.

ULUSAL ORGAN VE DOKU NAKLİ KOORDİNASYON SİSTEMİ (UKS)

**Sağlık Bakanlığı
Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü**

Ulusal Koordinasyon Merkezi

**Bölge
Koordinasyon
Merkezi**

İller

İller

**Bölge
Koordinasyon
Merkezi**

İller

İller

**Bölge
Koordinasyon
Merkezi**

İller

İller

**Bölge
Koordinasyon
Merkezi**

İller

İller

BURSA BKM
Bursa
Çanakkale
Balıkesir
Yalova
Düzce
Bilecik

ADANA BKM
Adana
Mersin
Kahramanmaraş
Osmaniye
Kilis
Gaziantep
Kayseri
Niğde
Hatay

İzmir	İstanbul	Antalya
Kütahya	Kırklareli	Afyon
Manisa	Edirne	Burdur
Uşak	Tekirdağ	Isparta
Denizli	Kocaeli	Konya
Aydın	Sakarya	Karaman
Muğla		
DİYARBAKIR BKM	ANKARA BKM	ERZURUM BKM
Diyarbakır	Ankara	Erzurum
Bitlis	Eskişehir	Erzincan
Siirt	Bolu	Tunceli
Van	Çankırı	Gümüşhane
Hakkari	Kastamonu	Bayburt
Şırnak	Bartın	Artvin
Batman	Karabük	Ardahan
Mardin	Zonguldak	Kars
Şanlıurfa	Kırıkkale	Iğdır
Adıyaman	Çorum	Ağrı
Malatya	Yozgat	Muş
Elazığ	Kırşehir	Bingöl
	Nevşehir	
	Aksaray	

SAMSUN BKM
Samsun
Sivas
Sinop
Amasya
Tokat
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize

Sistemin Amacı

- Ülke genelinde organ ve doku nakli hizmetleri alanında çalışan kurum ve kuruluşlar arasında gerekli koordinasyonu sağlamak, bağışlanan organ ve dokuların, bilimsel kurallara ve tıbbi etik anlayışa uygun olarak, adaletli bir dağıtımla, en uygun hastalara, en kısa süre içerisinde naklini sağlamaktır.

Son olarak, neden organ nakli ve bağışı?

- Çünkü her yıl binlerce insanımız organ nakli olmadığı için hayatını kaybetmektedir.
- Hastalar doya doya su içememekte ve yemek yiyememektedir.
- Okula gidememekte ve çalışamamaktadır.
- Sevdiklerine zaman ayıramamakta ve evlenip çocuk sahibi olamamaktadır.
- Son olarak belkide en az önemli olan ülke ekonomisine milyonlarca dolar zarar vermektedir.





- Organ naklinin etik açıdan incelenmesi

Tıp etiğinden beklenen

- Neleri yapmalı, neleri yapmamalı türünden sorulara cevap aramaktır.

- Organ kısıtlılığı
 - Organ dağıtımı
- Kadaverik organ bağıışı
 - seçim kriterleri
- Canlı organ bağıışı
 - aile baskısı
 - para karşılığı
- Bekleme süresinin uzunluğu
- Alım satım

İnsan Varlığı, Onuru ve Bütünlüğü

- Tüm organ nakil yöntemlerinde insan varlığının önemi öncelenerek; insan onuru ve kişiliği korunarak; ırk, din, dil, cinsiyet gibi hiçbir ayırım gözetmeden, insan temel hak ve özgürlüklerine saygılı biçimde gerçekleştirilmiştir.
- İnsan onurunun korunması, hastaya zarar vermemek, özerkliğine saygı duymak, mahremiyetini korumak gibi etik değerler ve hasta haklarının yerine getirilmesi ile gerçekleşir.

Hastaya yararlı olmak, zarar vermemek

- Diğer tüm uygulamalarda olduğu gibi organ nakillerinde de ameliyatta hastanın maruz kalacağı risk ve zararlar mümkün olduğunca en aza indirilmeye çalışılmalı
- riskler hastanın sağlayacağı yararın üzerinde olmamalı;
- insan sağlığı ve esenliği en üstün değer tutulmalıdır.
- Hastaya operasyon öncesinde, esnasında ve sonrasında en st düzeyde tıbbi bakım verilmelidir.
- Hem ameliyat esnasında hem de ameliyat sonrası dönemde operasyonun başarısı değerlendirilirken, post-operatif tıbbi bakım, organ reddi olasılığı, alt ve st ekstremitelerinde olduğu gibi organların fonksiyonlarının kazanılması gibi etkenler göz önüne alınarak yarar – zarar dengesi kurulabilmeli ve riskler ağır basıyorsa kaçınılmalıdır.

Kişi Özerkliği, Aydınlatılmış Onam

- Hasta süreç hakkında tümüyle bilgilendirilmeli, aydınlatılmalı ve hasta karar sürecine katılmalı, bundan sonra yasal izni alınmalıdır.
- Aydınlatılmış onam alınırken, operasyonun yapısı, muhtemel riskleri, beklenen yararları, bu uygulamaya seçenek olabilecek diğer tedavi yolları ve olanakları, ameliyat sonrası hastayı bekleyen süreç; tedavisiz kalırsa muhtemel sonuçları konusunda hasta dürüstlikle ve açıklıkla bilgilendirilmeli, anladığından emin olunmalıdır.

- Aydınlatılmış onam alınırken hastanın özgür ve özerk karar verme hakkına saygı duyulmalı; herhangi bir baskı, zorlama uygulanmamalı; hastanın önerilen tedaviyi ya da operasyonu reddetme ya da vazgeçme hakkı olduğu kendisine ifade edilmelidir. Yasal olarak izin verme yeteneğine haiz olmayan vericilerden onam ve izin yasal veli ve vasisinden alınmalı, bununla birlikte yasal vekillerin (veli ve vasinin) vereceği karar, izin, onam hastanın yararına olma ölçütü ile değerlendirilmelidir.

- Organ nakli bekleyen hastaların uzun hastalık dönemi ve toplumsal dışlanma yaşayan bireyler olarak; incinebilir, savunmasız gruplardan, karar vericiliği örselenmiş hastalar olabilecekleri göz önüne alınmalıdır. Bu tür hastaların bilgilendirilmesi ve aydınlatılmasında hekimlerin sorumluluklarının daha da arttığı, daha koruyucu ve kollayıcı davranılması gerektiği unutulmamalıdır.

Mahremiyet, Tıbbi Gizlilik, Özel Yaşama Saygı:

- Organ ve doku veren ya da alan kişilere ait tüm kişisel bilgi ve veriler, kişinin özel yaşamına saygı ve mesleki gizlilik ilkeleri gereğince saklı tutulmalıdır.
- Alıcı ve verici ile ilgili tıbbi ve kimlik bilgilerinin mahremiyeti korunmalı; yazılı ve görsel kitle iletişim araçlarında hasta mahremiyetini çiğneyen, özel yaşamı sergileyen, hasta ve yakınlarının, ailenin korunmasını zedeleyen beyanlardan kaçınılmalıdır.
- Hasta mahremiyetine giren ancak üçüncü tarafları, kamuoyunu, bilim çevrelerini, toplumu ilgilendiren bu tür olgularla ilgili bilgilendirme, öncelikle hastanın izniyle ve bilgisi dahilinde yapılmalıdır.

-

- Basın yayın organları haberlerinde ve basına yapılan açıklamalarda organ bağışını özendirici, kamuoyunu bilgisel temelde aydınlatıcı, hasta mahremiyetine saygılı ifadeler kullanılmalı, halkın, organ bağışını özendirme yönünde güveni kazanılmalıdır.
- Açıklamalar, merkezlerin reklamına yönelik ve ekipler arası rekabet izlenimi veren, hasta yararını göz ardı eden ifade ve eylemler içermemeli; organ bağışında halkı aydınlatma ve özendirme sorumluluğuyla davranılmalıdır.

Organ Dağıtımı, Adalet, Eşitlik, Hakkaniyet

- Etiğin adalet, eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine uygun olarak, organ ve doku nakli asla ticari kâr gayesiyle yapılamaz.
- Bağışlanan organların dağıtımında en adil çözüm merkezi organ koordinasyon sistemidir.
- Yasal açıdan, Ulusal Koordinasyon Sistemi ile temin edilen, Türkiye Organ Denetim Sistemi ile denetimi yapılan organlar, tıbben en acil ve en çok gereksinimi olan uygun hastaya, listedeki öncelikli sırasına göre verilmelidir.
- Organ nakilleri yasal çerçeve ile çizilmiş tıbbi endikasyonlara göre uygulanmalıdır.

- Karara saygı
- Tarafsızlık
- Dürüstlük